

Шершель О. В. – аспірант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0874-3138>

Обмеження прав публічних службовців: проблемні питання

Мета. Люстрація, електронне декларування, оцінювання працівників та інші заходи, спрямовані на проведення реформ державного управління, зумовили потребу в теоретичному та практичному розв'язанні питань щодо правомірності встановлення обмежень прав публічних службовців. **Методологічною основою** дослідження став системний підхід до окремих аспектів правового регулювання обмежень прав публічних службовців. Розв'язанню порушених у статті проблем також сприяло застосування антропологічного методу. **Наукова новизна.** У публікації сформульовано проблемні питання правового регулювання обмежень прав публічних службовців. Доведено, що встановлення обмежень прав публічних службовців обумовлено суспільним інтересом і конкретним історичним етапом розвитку держави. У статті акцентовано на необхідності дотримання публічними службовцями морально-етичних вимог, а також на фактичному самообмеженні цих осіб під час вступу на посаду. **Практична значущість.** Визначено умови правомірності обмеження прав публічних осіб.

Ключові слова: обмеження прав; публічні службовці; правомірність; суспільні інтереси; самообмеження.

Вступ

Реалізація конституційного принципу пріоритету прав людини неможлива без належної організації державного апарату, а отже, встановлення особливих вимог до осіб, які забезпечують його роботу, зокрема обмеження їхніх прав. Згідно з рішенням Конституційного Суду України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012, «перебування особи на посаді, пов'язаній зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування, передбачає не лише гарантії захисту прав цієї особи, а й додаткові правові обтяження». Встановлення таких обтяжень спрямоване передусім на захист інтересів громадян і суспільства від будь-яких зловживань, адже, як стверджував Ш.-Л. Монтеск'є: «Будь-яка людина, що має владу, схильна зловживати нею».

Обмеження прав публічних службовців¹ звужують загальний правовий статус особи, тому науковці вживають поняття «спеціальний статус» або «правовий модус» публічних осіб.

Так, у широкому значенні правовий статус публічного службовця сформульовано як систему

обов'язків, прав, правообмежень, етико-правових вимог, соціального захисту та відповідальності, визначених нормативно-правовими актами й гарантованих державою [1, с. 51]. Характеристика правового модусу публічних осіб полягає у встановленні менших меж захисту їх особистого життя порівняно з іншими особами [2, с. 197]. Так, у системі інституту конституційно-правових обмежень прав і свобод людини та громадянина О. В. Андрієвська виокремлює інститут конституційно-правових обмежень прав і свобод спеціальних суб'єктів конституційно-правових відносин [3].

Матеріали та методи

Методологічною основою дослідження став системний підхід до окремих аспектів правового регулювання обмежень прав публічних службовців. У статті використано антропологічний метод, вибір якого обумовлено предметом дослідження. Теоретичним підґрунтям щодо спеціального статусу публічних службовців стали праці таких вітчизняних учених: С. Д. Дубенка, В. Я. Малиновського, Ю. Л. Панейка, О. В. Петришина, М. І. Цуркана, а також дослідження О. В. Андрієвської, О. О. Посикалюка, К. В. Хлабистої стосовно правових обмежень осіб, які перебувають на публічній службі.

Попри значну кількість наукових праць, правомірність обмеження прав публічних службовців у вітчизняній науці цілком не досліджено, що спричинено насамперед багатоаспектністю предмета дослідження та постійними змінами в законодавстві. Так, зміни до законів, спрямовані на проведення реформ державного апарату, зумовлюють чимало колізій, які стають предметом розгляду Конституційного Суду України (далі – КСУ) та судів системи судоустрою України, а деякі вивчають роками, що потребує вирішення питання щодо

¹ Публічна служба – це діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування (п. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України). На нашу думку, це тлумачення збігається з поняттям державної служби щодо ч. 2 ст. 38 Конституції України, за якою громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, а також охоплено поняттям публічної особи, яке вживається в рішеннях Конституційного Суду України.

відповідності конституційним принципам запровадження обмежень прав публічних службовців.

Водночас коло проблем обмеження прав публічних службовців потребує окремої дискусії.

Результати й обговорення

Конституція України врегульовує лише загальні засади спеціального статусу публічних службовців, зокрема обмеження їхніх прав, і закладає концептуальне підґрунтя для детального правового регулювання відповідних відносин на рівні закону. Водночас конкретизацію обсягу та змісту обмежень прав публічних службовців парламент визначає дискреційно, з огляду на суспільний інтерес і конкретний історичний етап розвитку держави.

Так, про визначення можливості як умови запровадження окремих обмежень прав публічних службовців ідеться в Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифікованій Україною. Відповідно до висновку КСУ від 19 червня 2018 року № 2-в/2018, у разі ухвалення рішення щодо скасування депутатської недоторканності слід урахувати стан політичної та правової системи України.

Обмеження прав публічних службовців, пов'язані з трудовими відносинами, їх приватність, особливості притягнення до відповідальності, заборона займатися політичною діяльністю закріплені законами України «Про державну службу України», «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про запобігання корупції» тощо. Такі обмеження встановлено в разі прийняття на публічну службу, під час її проходження, а також після її припинення та диференційовано залежно від сфери діяльності публічного службовця та категорії його посади.

Аналіз вказаних актів і позицій науковців доводить, що відповідні обмеження встановлюються також морально-етичними нормами, дотримання яких формує повагу й довіру до публічної служби.

Так, учені зазначають, що під час формування органів публічної влади слід урахувати антропологічний аспект у їхній діяльності й застосовувати до осіб, які їх представляють, необхідні в конкретному випадку морально-етичні критерії [4, с. 110]. На думку М. В. Костицького, християнські принципи нерозривно пов'язані з моральністю, правом як світоглядними засадами сучасної людської цивілізації [5, с. 8]. Стосовно поліцейських, то науковці зауважують, що довіра населення до поліції тісно пов'язана з поведінкою співробітників поліції щодо громадян, і особливо – з дотриманням норм професійної етики як під час виконання службових обов'язків, так і в приватному житті, у звичайних, побутових ситуаціях [6, с. 22].

Недотримання таких обмежень морально-етичного характеру в деяких випадках є підставою для притягнення до відповідальності. Так, особа, набуваючи повноважень судді, присягає дотримуватися етичних принципів і правил поведінки. Порушення ж присяги є підставою для її звільнення. Адже, відповідно до Конституції України, професійна етика та добросовісність є критеріями для оцінки суддів (пп. 4 п. 16¹ розділу XV «Перехідні положення»).

Безперечно, моральні норми та принципи мають стати тими факторами, які обмежують поведінку публічних службовців. Насамперед це стосується реалізації посадовими особами повноважень дискреційного характеру, виконання програми особами на виборних посадах, наприклад, призначення після «Помаранчевої революції» повторного туру президентських виборів, проведення якого прямо не було передбачено законом. У цих ситуаціях публічний службовець фактично самообмежує себе моральними настановами. Самообмеження – один з найважливіших виявів свободи особистості, взагалі, сутності людини, та виконує важливу регулятивну функцію [7, с. 243]. Слід зауважити, що в юридичній теорії загально-вживаним є поняття «самообмеження влади», але влада – це й персоналії, які її представляють, тож доцільно вживати поняття «самообмеження публічних службовців».

Таким чином, обираючи публічну службу, громадянин бере на себе зобов'язання діяти в суспільних інтересах, а отже, й погоджується на обмеження, пов'язані з її проходженням. Водночас такі обмеження повинні бути чітко сформульованими та правомірними.

Отже, повертаючись до проблематики правових обмежень публічних службовців, слід акцентувати на актуальності визначення того, наскільки виправданими, пропорційними, справедливими є обмеження, встановлені для них законом, чи не порушується сутність конституційних прав і свобод громадянина.

Важливими у вирішенні цього питання є юридичні позиції КСУ, який визначає державну службу як вид професійної діяльності, яка за своїм особливим (специфічним) характером потребує «вводити особливі правила, що стосуються підстав і умов заміщення окремих посад» (рішення від 7 липня 2004 року № 14-рп/2004).

Так, предметом розгляду КСУ неодноразово були справи щодо підстав припинення публічної служби, зокрема, звільнення за наслідками оцінювання/перевірки публічних службовців у процесі реформування органів влади.

Як відомо, КСУ дійшов висновку про відповідність ст. 157 і 158 Конституції України та змін до неї, якими передбачалось оцінювання судді, а виявлена за результатами оцінювання невідповідність судді займаній посаді визначалась

як підстава для його звільнення з посади (висновки від 20 січня 2016 року № 1-в/2016, від 30 січня 2016 року № 2-в/2016). Провадження ж у справі щодо конституційності положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими встановлено процедуру звільнення судді з таких підстав, як виявлена за результатами оцінювання невідповідність його займаній посаді чи його відмова від такого оцінювання, було закрито через відсутність у конституційному поданні Верховного Суду України належного обґрунтування (рішення від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020).

Відповідно до рішення КСУ від 21 липня 2021 року № 4-р(II)/2021, визнано неконституційним передбачений Законом України «Про Національну поліцію» механізм звільнення міліціонерів у процесі реформування правоохоронних органів. У рішенні йшлося про те, що оспорювану норму в посутньому зв'язку з іншими положеннями «можна тлумачити та застосовувати не лише як повідомлення про можливе майбутнє звільнення..., а водночас і як пропозицію щодо можливого працевлаштування в поліцію на підставі згоди на прийняття та подальше проходження служби в поліції, успішної участі у відповідному конкурсі та виконання інших умов». Водночас акцентовано, що мета ухвалення цього Закону є легітимною й обумовлена суспільним інтересом у реформуванні системи органів правопорядку в частині створення такого органу виконавчої влади, як поліція.

З огляду на зазначене, можна констатувати правомірність під час проведення реформ звільнення публічних службовців за результатами відповідного оцінювання за умови дотримання гарантій їх трудових прав. Зауважу, що критерії правомірності звільнення, а отже, «якості закону», сформульовано у вказаному рішенні КСУ від 21 липня 2021 року № 4-р(II)/2021, а саме: якщо воно здійснено на підставі закону, норми якого відповідають вимогам верховенства права, потреба звільнення спрямована на досягнення правомірної (легітимної) мети, а застосовані в разі звільнення особи заходи є домірними (пропорційними).

Розглядаючи питання щодо правомірності встановлення обмежень прав публічних службовців, слід згадати й закони, які обмежують доступ до публічної служби в порядку вжиття люстраційних заходів. У європейському розумінні люстрація є інститутом перехідного правосуддя та процедурою, спрямованою на заборону посадовим особам, які представляли колишній режим, обіймати впливові посади в державі після зміни влади [8, с. 5].

Механізм люстрації в Україні, встановлений Законом України «Про очищення влади» 2014 року, має чимало недоліків, і слід погодитися з тим, що необхідно було впровадити додаткові процедури застосування обмеження в доступі до публічної служби в такий спосіб, щоб за необхідності відобразити втілення принципу індивідуа-

лізації люстрації [9, с. 184]. Європейський Суд з прав людини у справі «Полях та інші проти України» (рішення від 17 жовтня 2019 року), яка стосувалася звільнення державних службовців згідно із зазначеним Законом, зауважив, що «застосовані до заявників заходи були дуже обмежувальними та широкими за обсягом», і не передбачали жодної індивідуальної оцінки їхньої поведінки, з огляду на це порушили їх право на справедливий суд і право на повагу до приватного та сімейного життя.

Слід зазначити, що передбачені Законом України «Про очищення влади» люстраційні заходи мають тимчасовий характер, відповідно, окремі його норми вже добігли кінця (відповідні обмеження встановлювалися на 5 і 10 років).

У зв'язку з розглядом питання стосовно люстрації, нагадаємо про рішення КСУ від 20 грудня 2017 року № 2-р/2017, відповідно до якого визнано неконституційною норму закону, згідно з якою не може бути обрана, призначена (наприклад, виконуючим обов'язки) на посаду керівника закладу вищої освіти особа, яка «голосувала за диктаторські закони 16 січня 2014 року». КСУ виходив, зокрема, з того, що цим самим було запроваджено юридичну відповідальність народного депутата України за результати голосування в минулому.

Заходи, спрямовані після 2014 року на відновлення довіри до влади, торкнулися й сфери боротьби з корупцією – запроваджено електронне декларування, встановлено відповідальність за недостовірну інформацію про доходи тощо. Ці та інші заходи суттєво обмежують права публічних службовців. Розгляд і вирішення деяких з цих справ КСУ стали резонансними та зазнали чималої критики. Знаковим є рішення КСУ від 26 лютого 2019 року № 1-р/2019, яким визнано неконституційною норму щодо незаконного збагачення. Аргументуючи його, КСУ акцентував на потребі «у разі визначення злочином такого діяння обов'язково враховувати конституційні положення, якими встановлено принципи юридичної відповідальності, права і свободи людини і громадянина, а також їх гарантії процедури при встановленні юридичної відповідальності». Неконституційним також було визнано положення Кримінального кодексу України стосовно притягнення до відповідальності публічних службовців за декларування завідомо недостовірних відомостей (рішення КСУ від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020).

Водночас слід зазначити, що обмеження, пов'язані з необхідністю фінансового контролю осіб, що претендують на відповідні посади в державних органах або органах місцевого самоврядування або обіймають їх (щодо надання інформації стосовно доходів і зобов'язань фінансового характеру), сприяють виявленню корупційних правопорушень. Такі обмеження за

змістом рішення КСУ від 6 жовтня 2010 року № 21-рп/2010 є важливими в доборі кадрів і захисті економіки держави та не порушують конституційну норму, яка передбачає можливість збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу за її згодою у випадках, визначених законом (ч. 2 ст. 32 Конституції України). Те, що діяльність публічних службовців повинна передбачати транспарентність фінансових відомостей щодо них, їх обов'язкову перевірку компетентними державними органами, а також встановлення відповідних санкцій, встановлено міжнародними стандартами у сфері протидії корупції, зокрема статтею 20 Конвенції ООН проти корупції 2003 року.

Отже, мінімізація корупційних ризиків обумовлює правомірність обмеження окремих прав публічних службовців (отримання подарунків, доступ до інформації стосовно їхнього майна тощо) та запровадження відповідальності за недостовірність поданої ними інформації, за незаконно отримані доходи, звичайно, за умови доведення їх вини та злочинного наміру.

Серед проблем у правовому регулюванні правомірності обмежень прав публічних службовців меж потребують уваги також питання визначення меж оприлюднення конфіденційної інформації.

Згідно з Резолюцією № 1165 (1998) Комітету Міністрів Ради Європи, публічні особи повинні усвідомлювати, що особливий статус, який вони мають у суспільстві, переважно з власної ж волі, автоматично збільшує рівень тиску на їхню приватність, а також акцентовано на важливості як права кожної людини на приватність, так і права на свободу вираження поглядів як основи демократичного суспільства. Ці права не є абсолютними та не мають ієрархічного характеру, оскільки мають однакову цінність.

У рішенні від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012 КСУ зауважив, що публічний характер як самих органів – суб'єктів владних повноважень, так і їх посадових осіб потребує оприлюднення певної інформації для формування громадської думки про довіру до влади та підтримку її авторитету в суспільстві.

Попри правомірність обмеження прав публічних службовців на захист інформації про їх приватне життя, слід наголосити на необхідності дотримання меж такого втручання. Європейський суд з прав людини перевіряє вимоги щодо виправданості втручання в право на приватне життя, а саме: чи втручання в приватне життя здійснюється, по-перше, згідно із законом, по-друге, є необхідним у демократичному суспільстві, по-третє, має законну мету (здійснено в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я

чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб).

Особливості проходження публічної служби на політичних посадах зумовлюють також неможливість оскарження звільнення з посади в судах: за рішенням КСУ від 7 травня 2002 року № 8-рп/2002 до повноважень судів не належать розв'язання питань політичного характеру та питань, які виникають у зв'язку з призначенням чи звільненням певних посадових осіб.

Поміж випадків неправомірного обмеження прав публічних службовців слід виокремити ситуації, коли їх право (зокрема, право рівного доступу до державної служби) не може бути реалізовано через відсутність механізму в законі.

Проігнорувати цю проблему органи державної влади не можуть, адже Конституція України має пряму дію та гарантує звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на її підставі (ч. 3 ст. 8). Як правильно зазначено, під філософію захисту прав людини необхідно підвести нові світоглядно-філософські, натуралістичні засади, відмовившись від легістських, оскільки в сучасній Україні легістська доктрина ще достатньо живуча, особливо в правозастосовній діяльності, хоча її принципи та цінності як державоцентричні по суті є несумісними з демократичними цінностями [10, с. 15].

У цій ситуації внесення змін до законодавства звичайно є оптимальним варіантом, однак воно передбачає складну процедуру (громадяни не мають права законодавчої ініціативи) та є тривалим у часі. Тож у разі нагальної потреби вихід вбачається у зверненні до конституційної юрисдикції або судів України, які здійснювали б конформне (узгоджене з приписами Конституції України) тлумачення закону.

Так, рішенням КСУ від 8 червня 2022 року № 3-р(II)/2022 визнано неконституційним положення Кримінального процесуального кодексу України, внаслідок дії якого обмежувалися права особи стосовно якої припинено кримінальне провадження з нереабілітуючих підстав. Через це особа фактично позбавлялася прав стати поліцейським, співробітником розвідувального органу тощо. Однак через прийняття цього рішення виникла прогалина в нормативному регулюванні відповідних відносин, саме тому в мотивувальній частині було наголошено на необхідності Верховній Раді України її заповнити.

Висновки

Обмеження прав публічних службовців встановлює законодавство України та морально-етичні норми з метою забезпечення суспільних інтересів в ефективній діяльності органів

державної влади. Їх запроваджують з огляду на конкретний історичний стан розвитку держави.

Публічний характер діяльності, наявність владних повноважень, участь у підготовці та прийнятті, а також реалізації державницьких рішень обумовлюють необхідність однозначного обґрунтованого чіткого встановлення обмежень прав публічних осіб. Безперечно, такі обмеження звужують загальний статус громадянина; особа, обираючи публічно службу, свідомо погоджується на обмеження окремих прав в інтересах суспільства.

Умовою правомірного обмеження прав публічних службовців є дотримання в правовому

регулюванні балансу між ефективною організацією державного апарату та правами публічних службовців. У разі встановлення відповідних обмежень сутність конституційних прав і свобод громадянина не повинна порушуватися. Неправомірне обмеження прав публічних службовців матиме негативні наслідки для влади не лише іміджевого, а й матеріального характеру (необхідність виплати відповідних компенсацій з державного бюджету).

Дотримання морально-етичних вимог, зокрема обмежень, які накладаються ними, є необхідною умовою публічної служби.

REFERENCES

- [1] Tsurkan, M.I. (2010). Pravove rehulivannia publichnoi sluzhby v Ukraini [Legal regulation of public service in Ukraine]. *Osoblyvosti sudovoho rozhlidu sporiv, Peculiarities of judicial review of disputes*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- [2] Posykaliuk, O.O. (2014). Mezhi zakhystu osobystykh nemainovykh prav publichnykh osob: porivnialno-pravove doslidzhennia [Limits of protection of personal non-property rights of public persons: a comparative legal study]. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo, Private law and entrepreneurship*, 13, 197-200 [in Ukrainian].
- [3] Andrievska, O.V. (2018). Konstytutsiino-pravovi obmezhenia prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini [Constitutional and legal restrictions on the rights and freedoms of a person and a citizen in Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- [4] Konstankevych, Yu.Z. (2019). Liudskiy vymir prava ta moralno-etychni kryterii personalistychnoho formuvannia orhaniv publichnoi vlady [Human dimension of law and moral and ethical criteria of personalistic formation of public authorities]. *Pravo i suspilstvo, Law and society*, 3, 106-110. Retrieved from http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/3_2019/part_1/20.pdf [in Ukrainian].
- [5] Vovk, V.M., Kostytskiy, M.V., & Lutskiy, A.I. (et al.). (2017). *Filozofsko-pravove doslidzhennia vplyvu khrystianskykh zasad suspilstva na pravovu systemu Ukrainy [Philosophical and legal study of the influence of Christian foundations of society on the legal system of Ukraine]*. Ivano-Frankivsk: Symfoniia forte [in Ukrainian].
- [6] Pavlyshyn, O., & Kravchuk, O. (2020). Profesiino-etychni ta deontologichni zasady diialnosti politseiskoho u sferi zabezpechennia pravoporiadku [Professional-ethical and deontological principles of a policeman's activity in the field of law enforcement]. *Filozofski ta metodologichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 1(19), 21-31. DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.21> [in Ukrainian].
- [7] Sidak, L.M. (2015). Samoobmezhenia yak ody z holovnykh zasobiv samorozvytku osobystosti [Self-restraint as one of the main means of personal self-development]. *Naukovyi visnyk, Scientific Bulletin*, 45(1), 241-253 [in Ukrainian].
- [8] Khlabistova, K.V. (2017). Instytut liustratsii: konstytutsiino-pravovi zasady rehulivannia ta vdoskonalennia [Institute of lustration: constitutional and legal principles of regulation and improvement]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- [9] Chornenkyi, V. (2020). Konstytutsiino-pravovi osoblyvosti zastosuvannia liustratsiinykh zakhodiv v Ukraini [Constitutional and legal features of the application of lustration measures in Ukraine]. *Konstytutsiine pravo, Constitutional Law*, 11, 179-185. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.31> [in Ukrainian].
- [10] Bratasiuk, M. (2020). Filozofia zakhystu prav liudyny z pozytsii suchasnoho pravovoho myslennia [The philosophy of human rights protection from the standpoint of modern legal thinking]. *Filozofski ta metodologichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 1(19), 14-20. DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.14> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. *Особливості судового розгляду спорів* : монографія. Харків : Право. 2010. 216 с.
- [2] Посикалюк О. О. Межі захисту особистих немайнових прав публічних осіб: порівняльно-правове дослідження. *Приватне право і підприємництво*. 2014. № 13. С. 197–200.
- [3] Андрієвська О. В. Конституційно-правові обмеження прав і свобод людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : Київ, 2018. 21 с.
- [4] Констанкевич Ю. З. Людський вимір права та морально-етичні критерії персоналістичного формування органів публічної влади. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 106–110. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/3_2019/part_1/20.pdf.
- [5] Філософсько-правове дослідження впливу християнських засад суспільства на правову систему України : монографія / [В. М. Вовк, М. В. Костицький, А. І. Луцький та ін.]. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. 340 с.

- [6] Павлишин О., Кравчук О. Професійно-етичні та деонтологічні засади діяльності поліцейського у сфері забезпечення правопорядку. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 1 (19). С. 21–31 DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.21>.
- [7] Сідак Л. М. Самообмеження як один з головних засобів саморозвитку особистості. *Науковий вісник*. 2015. № 45 (I). С. 241–253. (Серія «Філософія»).
- [8] Хлабистова К. В. Інститут люстрації: конституційно-правові засади регулювання та вдосконалення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2017. 250 с.
- [9] Чорненький. В. Конституційно-правові особливості застосування люстраційних заходів в Україні. *Конституційне право*. 2020. № 11. С. 179–185. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.31>.
- [10] Братасюк М. Філософія захисту прав людини з позицій сучасного правового мислення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 1 (19). С. 14–20. DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.14>.

Стаття надійшла до редколегії 29.07.2022

Shershel O. – Postgraduate Student of the of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0874-3138>

Limiting the Rights of Public Officials: Problematic Issues

Topicality. *Lustration, electronic declaration and other measures aimed to reform the state administration make the necessity of both theoretical and practical investigation of legality of restrictions of the public servants' rights. The methodological basis of the study was a systematic approach to certain aspects of the legal regulation of restrictions of the public servant's rights. Solving the problems raised in the article is impossible without also applying the anthropological method. Scientific novelty.* *The publication formulates problematic issues of legal regulation of restrictions on the rights of public servants. It was concluded that the establishment of restrictions of the rights of public servants is determined by the public interest and a specific historical stage of the state's development. The article emphasizes the need for public servants to observe moral and ethical norms, as well as the self-restraint of public servants. Practical significance.* *The conditions of legality of restriction of the rights of restrictions of the rights of public persons are defined. The conditions for the legality of the restriction of the rights of public persons have been determined.*

Keywords: restrictions of the rights; public servants; legality; public interests; self-limitation.